

Byahornet

= Skåneland

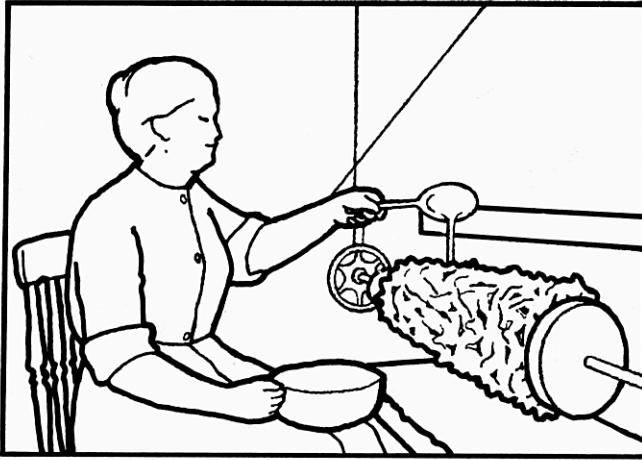
NUMMER 2

ÅRGÅNG 40 1981

GUNILLA WEIBULL

Om spettkakan

I spettkaksbageriet.

Förr i tiden hade spettkakan olika utseende i olika trakter. Varje härad hade sin speciella typ. I nästan varje by fanns en spettkaksbagerska, som fick brått, när det skulle hållas gille i byn. Varje gård skulle då ha med sig en spettkaka som förning till gillesgården. De riktigt stora förningskorna fordrade ibland en arbetsdag på 16 timmar. Till dessa stora kakor fick man riva toppsocker för hand flera dagar i förväg.

Fantasin blommade när man prydde kakan. Man lånade gärna motiv från t.ex. drättadukarna. De gamla sirliga bomärkena passade utmärkt som spritsad dekoration. Fantastiska papperskronor, prydda med glasyr, användes med förkärlek.

Formen varierade i pyramid-, rör-, spol- och bikupform. Toppen pryddes sommartid med en bukett av örtagårdens blommor infattade i hemgjort bukettpapper. På vintern kröntes spettkakan med eterneller, buxbom eller helt enkelt med en glaserad strut påminnande om en sockertopp.

För de olika gillestillfällena bar kakorna sin särskilda prägel. Bröllopskakan pryddes med ornament av hjärtan i alla möjliga sammansättningar och brudparets namn fantasifullt inramat. Gratulationskakorna visade en mångfald av blomsterdekorationer med slingor och girlander omslutande födelsedagsbarnets namn och ett eller annat lyckönskningssrim.

50 år

tiden går.

Stå inte och undra

då fyller Du snart 100.

Var kakan avsedd för en "gårason" kunde en hästsko, en grep eller ett årder spåras i glasyrmönstret. Huvudsaken var att utsmyckningen passade för personen och tillfället i fråga.

Begravningskakorna bar en mera allvarsam prägel och försågs med glasyr i svart och vitt med kors- och stjärnmotiv samt med det betecknande "timmaglasat".

För några decennier sedan ordnades en utställning av spettkakor i Malmö. Till denna inkom 75 bidrag från 16 härader i Skåne. Här fanns ett fint tillfälle att studera hur spettkakans utformning varierat. Signe Forsberg, som var prisdömare, gjorde en utredning för Nordiska Muséet för att fastslå det mest karakteristiska för de olika häraderna. Hon beskriver de olika typerna så här:

Harjager företedde stor likhet mellan de olika kakorna i såväl form som utsmyckning. Knaggarna var medelstora och omspunna med trådglasyr. Särdrag: bård av "hagakors" och hjärtan såväl på kakans övre som undre kant, glaserad guldpapperskrona.

Torna: Såväl form som knaggar varierade från mera klumpiga sådana, långa och tätsittande, till korta och smala. Alla var utan undantag prydda med såväl grov som fin trådglasyr. Särdrag: ganska slät spolform med bård av hjärtan såväl upp- som nedtill.

Bara: Övervägande samma form med både grövre och smalare knaggar, alla överspunna med trådglasyr. Särdrag: översta delen utformad till en krona, gjord av smeten, samt rörform, varå framsidan dekorerats med vers.

Oxie: Utmärkande drag är gaddarnas grovhet, flera tätt överspunna med trådglasyr. Två st dekorerade med trådformig hängglasyr. Särdrag: egenartad typ, vilken skiljes från alla övriga genom sina flata, breda gaddar, kakan i sin helhet minnande om en snötyngd fura.

Skytts: Den enda kaka, som detta härad representerades av, var säregen såväl genom typ som utsmyckning. Vågformad, tätt besatt med små runda glasyrpunkter.

Vemmenhög: Gemensamma drag var smala, ganska korta knaggar, vilka på spetsarna var försedda med glasyrtoppar. Särdrag: tämligen slät yta försedd med trådglasyr och dubbelkors.

I *Herrestad* påvisade kakorna samma likhet såväl i form som utsmyckning. Långa, smala, tätt sittande gaddar, omspunna av trådglasyr.

Onsjö: Någorlunda enhetlig form med grova knaggar, överspunna med grov trådglasyr. Särdrag: röd glasyr framträdde här i form av röda och vita rosor på varje udd.

Frosta karakteriserades av grova, klumpiga knaggar, försedda med grov trådglasyr. Särdrag: toppen avslutad i vitglaserad strutform.

Färs företedde stora likheter i form och dekorerings. Dels stora, grova knaggar och långa smala sådana, besatta med glasyrpunkter och trådglasyr.

Ingelstad representerades av det största antalet och påvisade en viss frändskap genom smala, krusiga gaddar, runt om dekorerade med tunn trådglasyr. Särdrag: långa, flata knaggar, vilka sammanhängande bildade jämna våningar runt hela kakan. Överspunna av glasyr med stjärnor på uddarna.

Albo: Genomgående ganska grova knaggar med trådglasyr. Särdrag: rikt växlande dekoration som framskapats i små

sirliga mönster.

Villand uppvisade egenartad stor, slät spolforn, säker blick för det dekorativa var utmärkande.

Östra Göinge visade olika karaktär. Såväl slät form, besatt med marängtoppar, som mindre knaggar dekorerade med

trådglasyr i hängen.

Västra Göinge hade satt sin ortsprägel i ganska jämn yta, dekorerad med trådglasyr. Särdrag: glasyrtoppar i rött och vitt.

Norra Åsbo: Bar vittne om egenartad typ, i det varje knagg prytt med korallliknande glasyr.